

ESTHER A POSTMODERN HEROINE

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. אסתר פרק א, א-ט

(א) ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהדו ועד-פוש שבע ועשרים ומאה מדינה: (ב) בימים ההם כשבתו המלך אחשורוש על פסא מלכותו אשר בשושן הבירה: (ג) בשנת שלוש למלכו עשה משתה לכל-שריו ועבדיו חילו פרס ומזי הפרתמים ושרי המדינות לפניו: (ד) בהראתו את-עשר כבוד מלכותו ואת-יקר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת זום: (ה) ובמלואתו הימים האלה עשה המלך לכל-העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד-קטן משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתו המלך: (ו) חורו פרס ותכלת אחיו בחבלי-בוץ וארגמן על-גלילי כסף ועמודי שש מטותו זקב וכסף על רצפת בהט-ושש וזר וסחרת: (ז) והשקות בכלי זקב וכלים מפלים שונים וזין מלכות רב כיד המלך: (ח) והשתיה כדת אין אגס פייכון יסד המלך על פל-רב ביתו לעשות פרצון איש-ואיש: (ט) גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשורוש: ט

2. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד א

בהראתו את עשר כבוד מלכותו, ואת יקר תפארתו. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מלמד שלבש בגדי כהנה. כתיב הכא, "יקר תפארת גדולתו". וכתיב התם, (שמות כח) "לכבוד ולתפארת".

3. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י/ב

רבי יונתן פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא, (ישעיה יד) "וקמתי עליהם נאם ה' צבאות, והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם ה'". "שם" - זה הכתב. "ושאר" - זה הלשון. "ונין" - זה מלכות. "ונכד" - זה ושתי. רבי שמואל בר נחמני פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא, (ישעיה נח) "תחת הנעצוץ יעלה ברוש, ותחת וגו'. "תחת הנעצוץ" - תחת קמן הרשע, שעשה עצמו עבודה זרה, דכתיב (שם א) "ובכל הנעצוץ ובכל הנהללים". "יעלה ברוש" - זה מרדכי שנקרא ראש לבשמים, שנאמר, (שמות כ) "ואתה קח לך בשמים ראש, מר דרור", ומתרגמין, מירא דכיא. "ותחת הסרפד", תחת ושתי הרשעה בת בנו של נבוכדנאצר הרשע ששרף רפידת בית ה', דכתיב ביה, (שה"ש ג) "רפידתו זקב". "יעלה הדס" - זו אסתר הצדקת שנקראת "הדסה", שנאמר, (אסתר ב) "ויהי אמן את הדסה".

4. אסתר פרק א, י-כב

(י) ביום השביעי כטוב לב-המלך בגין אמר למהומן בנתא חרבונא בגתא ואבנתא ותר וכרפס שבעת הסריסים המשרתים את-פני המלך אחשורוש: (יא) להביא את-ושתי המלכה לפני המלך בכתר מלכות להראות העמים והשרים את-יפיה כפי טובת מראה היא: (יב) ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר המלך אשר ביד הסריסים ויקצף המלך מאד ותמתו בערה בו: (יג) ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים פייכו דבר המלך לפני כל-ידעי גת ודיו: (יד) והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן שבעת שריו פרס ומזי ראי פני המלך הישבים ראשונה במלכות: (טו) כדת מה-לעשות במלכה ושתי עלו אשר לא-עשתה את-מאמר המלך אחשורוש ביד הסריסים: ס (טז) ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים לא על-המלך לבדו עותה ושתי המלכה פי על- כל-השרים ועל-כל-העמים אשר בכל-מדינות המלך אחשורוש: (יז) פייצא דבר-המלכה על-כל-הנשים להבנות בעליהן בעיניהן באמרם המלך אחשורוש אמר להביא את-ושתי המלכה לפני ולא-באה: (יח) והיום הזה תאמרנה שרות פרס-ומזי אשר

שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר הַמֶּלֶכָה לְכָל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וְכָזִי בְּזִיוֹן וְקֶצֶף: (יט) אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דְבַר־מַלְכוּת מִלִּפְנֵי וַיִּכְתַּב בְּדַתִּי פָּרִס־וּמְדֵי וְלֹא יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא־ תִּבְּאוּ וְשָׂתִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשׂוּרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: (כ) וְנִשְׁמַע פְּתָגָם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְּכָל־מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל־הַנְּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדוֹל וְעַד־קֶטָן: (כא) וַיִּיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כְּדַבַּר מִמוֹכָן: (כב) וַיִּשְׁלַח סָפָרִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל־מְדִינָה וּמְדִינָה כַּכְתָּבָה וְאֶל־עַם וְעַם כָּל־שׂוֹנוֹ לְהִזָּת פְּלִאִישׁ שָׂרָר כְּבִיתוֹ וּמְדַבֵּר כְּלִשׁוֹן עָמוֹ: פ

5. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב/א

רב ושמואל, חד אמר, מֶלֶךְ פִּקַּח הִיָּה. וְחַד אָמַר, מֶלֶךְ טַפֵּשׁ הִיָּה. מֵאֵן דְּאָמַר, פִּקַּח הִיָּה, שְׁפִיר עֶבֶד דְּקָרִיב רַחֲיִקֵי בְּרִישָׁא, דְּבָנֵי מֵאֲתִיָּה כָּל אֵימַת דְּבָעֵי מִפִּיִּס לְהוּ. וּמֵאֵן דְּאָמַר, טַפֵּשׁ הִיָּה, בְּנֵי דְאֵיבָעֵי לִיָּה לְקָרוּבֵי - בְּנֵי מֵאֲתִיָּה בְּרִישָׁא דְאֵי מְרָדוּ בֵּיהּ הַנָּד, הַנִּי הוּוּ קִימֵי בַּחֲדִיָּה.

6. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב/ב

"וַיִּקְצַף הַמֶּלֶךְ מֵאֲדָ" אִמַּאי דְלָקַח בֵּיהּ פּוֹלֵי הָאֵי? אָמַר רַבָּא, שְׁלַחָה לִיָּה, אֶהוּרִיָּרִיָּה הַמְמוּתָה עַל סוֹסִים וְפִרְדִּים דְּאָבָא! אָבָא לְקַבֵּל אֶלְפָא חֲמָרָא שְׁתֵּי וְלֹא רוּי, וְהָאֵי גְבָרָא אֲשֶׁתִּטִּי לִיָּה מִחֲמָרָא! מִיָּד - "וַיַּחֲמָתוּ בְּעָרָה בּוֹ":

7. אסתר פרק ב, ה-יז

(ה) אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשָׁן הַבִּיָּרָה וְשָׁמוֹ מְרֻדְכָי בֶּן יָאִיר בֶּן־שִׁמְעִי בֶן־קִישׁ אִישׁ יְמִינִי: (ו) אֲשֶׁר הִגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם־הַגְּלָה אֲשֶׁר הִגְלָתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: (ז) וַיְהִי אִמֵּן אֶת־הַדָּסָה הִיא אֶסְתֵּר בַּת־דָּדּוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם וְהַנְּעָרָה יִפְתַּח־תְּאֵר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבְמוֹת אֲבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַחָהּ מְרֻדְכָי לֹו לְבַת: (ח) וַיְהִי בַּהֲשָׁמַע דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ וּבַהֲקַבֵּץ נְעֻרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוֹשָׁן הַבִּיָּרָה אֶל־יָד הִגִּי וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל־בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־יָד הִגִּי שְׁמֵר הַנְּשִׁים: (ט) וַתִּיטֵב הַנְּעָרָה כְּעֵינֶיָו וַתִּשָּׂא חֶסֶד לִפְנֵיָו וַיִּבְהַל אֶת־תְּמַרְוִקֶיהָ וְאֶת־מְנוּחָהּ לְתַת לָהּ וְאֵת שְׂבַע הַנְּעֻרוֹת הַרְאִינֹת לְתַת־לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁנֶה וְאֶת־נְעֻרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנְּשִׁים: (י) לֹא־הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת־עַמָּהּ וְאֶת־מּוֹלְדָתָהּ כִּי מְרֻדְכָי צִנְהָ עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־תִגִּיד: (יא) וּבְכָל־יּוֹם וַיּוֹם מְרֻדְכָי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית־הַנְּשִׁים לְדַעַת אֶת־שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמַה־יַּעֲשֶׂה בָּהּ: (יב) וּבַהֲגִיעַ תֹּר־נְעָרָה וְנְעָרָה לְבֹאוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשׂוּרוֹשׁ מִקִּץ הַיּוֹת לָהּ כְּדַת הַנְּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֵן יִמְלָאוּ יְמֵי מְרוּקִיָּהוּן שְׁשָׁה חֲדָשִׁים בְּשָׁמֹן הַמָּר וְשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים בְּבִשְׂמַיִם וּבְתַמְרוּקֵי הַנְּשִׁים: (יג) וּכְזֹה הַנְּעָרָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִתֵּן לָהּ לְבֹאוֹ עִמָּהּ מִבֵּית הַנְּשִׁים עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ: (יד) בְּעָרְבוֹ הִיא בָּאָה וּבְבִקָּרָה הִיא שָׂבָה אֶל־בֵּית הַנְּשִׁים שְׁנֵי אֶל־יָד שְׁעָשָׂגוּ סָרִיס הַמֶּלֶךְ שְׁמֵר הַפִּילִגְשִׁים לֹא־תְבֹאוּ עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חַפְּצָן בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָהּ בְּשֵׁם: (טו) וּבַהֲגִיעַ תֹּר־אֶסְתֵּר בַּת־אֲבִיתָיִל דָּד מְרֻדְכָי אֲשֶׁר לְקַח־לוֹ לְבַת לְבֹאוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דְבָר כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי סָרִיס־הַמֶּלֶךְ שְׁמֵר הַנְּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חֹן בְּעֵינֵי כָל־רְאִיָּה: (טז) וַתְּלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשׂוּרוֹשׁ אֶל־בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֲדָשׁ הַעֲשִׂירִי הוּא־חֲדָשׁ טַבַּת בְּשַׁנַּת־שְׂבַע לְמַלְכוּתוֹ: (יז) וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר מִכָּל־הַנְּשִׁים וַתִּשָּׂא־חֹן וַחֲסֵד לִפְנֵי מְכַל־הַבְּתוּלֹת וַיִּשֶׂם כְּתָר־מַלְכוּת בְּרִאשָׁה וַיִּמְלִיכָהּ תַּחַת וְשָׂתִי:

8. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

קָרִי לִיָּה "יְהוּדִי", וְקָרִי לִיָּה "יְמִינִי"?! קָרִי לִיָּה "יְהוּדִי", אֶלְמָא מִיַּהוּדָה קָאֲתִי. וְקָרִי לִיָּה "יְמִינִי", אֶלְמָא מִבְּנִימִין קָאֲתִי? אָמַר רַב נַחֲמָן, מְרֻדְכָי - מְכַתֵּר בְּנִימוּסוֹ הִיָּה. רַבָּה בַר רַב הוּנָא, וְרַבָּה בַר בַּר חֲנָנָה מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי אָמְרוּ, אָבִיו מִבְּנִימִין, וְאִמּוֹ מִיַּהוּדָה. וְרַבִּנּוּן אָמְרִי, מִשְׁפָּחוֹת מִתְגָּרוֹת זֹו בְּזֹו, מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה אוֹמְרַת, אָנָּא גְרַמִּית דְּמַתְּיָלִיד מְרֻדְכָי, דְּלֹא קִטְלִיָּה דְּדוֹד לְשִׁמְעֵי בֶן גְּרָא. וּמִשְׁפַּחַת בְּנִימִין אוֹמְרַת, מִיָּנִי קָאֲתִי.

9. תהלים פרק כב

(א) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד: (ב) אלי אלי למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאגתי: (ג) אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי: (ד) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל:

10. תלמוד בבלי מסכת יומא דף כט עמוד א

למנצח על אילת השחר" (תהלים כב) מה אילה זו, קרניה מפצלות לכאן ולכאן, אף שחר זה מפציע לכאן ולכאן. אמר רבי זירא, למה נמשלה אסתר לאילה? לומר לה, מה אילה זו רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה ראשונה, אף אסתר היתה חביבה על אחשוורוש כל שעה ושעה ראשונה. אמר רבי אסי, למה נמשלה אסתר לשחר? לומר לה, מה שחר - סוף כל הלילה, אף אסתר - סוף כל הנסים

11. מדרש תהלים - בומר - מזמור כב ד"ה - טז - אלי אלי

טז- אלי אלי למה עזבתני. אלי בים סוף, אלי בסיני. למה עזבתני. למה נשתנו עלי סדרו של עולם, וסדרון של אמהות, ומה אמנו שרה על ידי שנשבת אל פרעה לילה אחת, לקה הוא וכל ביתו, שנאמר וינגע ה' את פרעה - נגעים גדולים ואת ביתו - בראשית יב יז, - אני שאני נתונה בתוך חיקו של אותו רשע כל השנים הללו, אין אתה עושה עמי נסים, אלי אלי למה עזבתני, מבטן אמי אלי אתה - תהלים כב יא, למה שלש פעמים, אמרה אסתר לפני הקב"ה רבש"ע שלש מצות נתת לי נדה וחלה והדלקת הנר, אע"פ שאני בבית רשע זה, כלום עברתי על אחת מהן.

12. אסתר פרק ד

טו ותאמר אסתר להשיב אל-מרדכי: טז לך פנוס את-כל-היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל-תאכלו ואל-תשתו שלשת ימים לילה ויום גם-אני ונערתי אצום כן ובכן אבוא אל-המלך אשר לא-כדת וכאשר אבדתי אבדתי:

13. רש"י אסתר פרק ד פסוק טז

וכאשר אבדתי אבדתי - וכאשר התחלתי לילך לאבוד אלך ואמות, ומ"א כאשר אבדתי מבית אבא אובד ממך שמעכשיו שאני ברצון נבעלת לגוי אני אסורה לך:

14. אסתר פרק ה, ט-יז

(ט) ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את-מרדכי בשער המלך ולא-קם ולא-וע ממנו וימלא המן על-מרדכי חמה: (י) ויתאפק המן ויבוא אל-ביתו וישלח ויבא את-אהביו ואת-יורש אשתו: (יא) ויספר להם המן את-כבוד עשרו ורב בגיו ואת כל-אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו על-השרים ועבדי המלך: (יב) ויאמר המן אף לא-הביאה אסתר המלכה עם-המלך אל-המשתה אשר-עשתה פי אם-אותי וגם-למחר אני קרוא-לה עם-המלך: (יג) וכל-זה איננו שנה לי בכל-עת אשר אני ראה את-מרדכי היהודי יושב בשער המלך: (יד) ותאמר לו זרש אשתו וכל-אהביו יעשו-עץ גבה חמשים אמה ויבקרו ויאמר למלך ויתלו את-מרדכי עליו ובא-עם-המלך אל-המשתה שמח וייטב הדבר לפני המן ויעש העץ: פ

15. אסתר פרק ו, א-יז

(א) בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את-ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך: (ב) וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על-בגתנא ותרש שגיל סריסי המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח לד בשלך אחשוורוש: (ג) ויאמר המלך מה-נעשה יקר וגדולה למרדכי על-זה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא-נעשה עמו דבר: (ד) ויאמר המלך מי בתצר והמן בא לתצר בית-המלך התיצונה לאמר למלך לתלות את-מרדכי על-העץ אשר-הכין לו: ... (ו) ויבוא המן ויאמר לו המלך מה-לעשות באיש אשר המלך תפץ ביקרו ויאמר המן בלבבו למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני: ... (י) ויאמר המלך להמן מהר קח את-הקבוש ואת-הסוס באשר דברת ועשה-כו למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל-תפל דבר מפל אשר דברת: (יא) ויקח

הָמֶן אֶת־הַלְבוּשׁ וְאֶת־הַסּוּס וַיִּלְבַּשׁ אֶת־מְרֹדְכִי וַיִּרְפִּיבֵהוּ בְּרַחֲבֵי הַעִיר וַיִּקְרָא לְפָנָיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הִמְלִיךְ חֲפִצַּן בִּיקְרוֹ: (יב) וַיֵּשֶׁב מְרֹדְכִי אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהָמֶן נִדְחַף אֶל־בֵּיתוֹ אֲבָל וַחֲפוּי רֹאשׁ: (יג) וַיִּסְפֹּר הָמֶן לְזָרֵשׁ אֲשֶׁתוֹ וְלִכְל־אֶהָבִיו אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרְהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזָרֵשׁ אֲשֶׁתוֹ אִם מְזַרְעֵ הִיְהוּדִים מְרֹדְכִי אֲשֶׁר הַחֲלוֹת לְנַפְל לְפָנָיו לֹא־תוּכַל לוֹ כִּי־נָפוּל תִּפּוּל לְפָנָיו: (יד) עוֹדֵם מְדַבְּרִים עִמּוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיִּבְהַלּוּ לְהִבְיֵא אֶת־הָמֶן אֶל־הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אֶסְתֵּר:

16. אסתר פרק ז: ח

וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבַּיִת וְאֵל בֵּית מִשְׁתֵּה הַיַּיִן וְהָמֶן נָפַל עַל הַמִּטָּה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לִכְבוֹשׁ אֶת הַמַּלְכָּה עִמִּי בַּבַּיִת הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וַיִּכְנֵי הָמֶן חִפּוֹ:

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד א

אֵתָא לְבֵיתָהּ - "וְהָמֶן נָפַל עַל הַמִּטָּה", "נָפַל" מִבְּעֵי לִיהּ! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִלְּמַד שָׁבָא מִלְּאָדָּה וְהִפִּילוּ עָלֶיהָ. אָמַר, וַי מִבֵּיתָא, וַי מִבְּרֵא ^{מבחינו}. "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, הֲגַם לִכְבוֹשׁ אֶת הַמַּלְכָּה עִמִּי בַּבַּיִת?" "וַיֹּאמֶר חֲרַבּוּנָה אַחַד מִן הַסָּרִיסִים" וְגו'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָף חֲרַבּוּנָה הִרְשַׁע בְּאוֹתָהּ עֵצָה הָיָה. כִּיּוֹן שָׂרָאָה שְׁלֵא נִתְקַיְמָה עֲצָתוֹ, מִיַּד בָּרַח. וְהֵינּוּ דְכַתִּיב, "וַיִּשְׁלַךְ עָלָיו, וְלֹא נֶחְמַל, מִיָּדוֹ - בְּרוּחַ יְבָרַח". "וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה", שְׁתֵּי שְׂכִיכוֹת הִלְלוּ לָמָּה? אַחַת שֶׁל מַלְכוּת שֶׁל עוֹלָם. וְאַחַת שֶׁל אַחֲשׁוּרוּשׁ. אֵיכָא דְאָמְרִי, אֵלְצָ שֶׁל אֶסְתֵּר, וְאַחַת שֶׁל וְשְׁתֵּי:

17. מדרש קדום למגילת אסתר (תורה שלמה אסתר - כשר - ע' קצח)

ר' ברכיה בשמיה דר' חייה אבוי, אסתר בעלת גבורה היית, הפילה אותו עליה, אמרה נהרג אני והוא ותנצל אומה,

18. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד א

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁלַחָה לִיהּ, שְׁמָא עֲבָרוּ עַל חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, דְּכַתִּיב בֵּיהּ, (שמות לב) "מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים?" "וַיִּגִּידוּ לְמְרֹדְכִי אֵת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר", וְאֵלוֹ אֵיהוּ, לֹא אָזִיל לְגַבִּיָּהּ, מִכָּאֵן שְׂאִין מְשִׁיבִין עַל הַקְּלָקְלָה. "לֶךְ כְּנוֹס אֵת כָּל הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן" וְגו', עַד, "אֲשֶׁר לֹא כָדַת", מאי, "אֲשֶׁר לֹא כָדַת"? אָמַר רַבִּי אַבָּא, שְׁלֵא כָדַת, שְׁבָכַל יוֹם יוֹם בְּאוֹנָס, וְעַכְשָׁיו בְּרָצוֹן. "וְכֹאֲשֶׁר אֲבַדְתִּי - אֲבַדְתִּי", כִּשְׁם שְׁנֵאֲבַדְתִּי מִבֵּית אַבָּא, כָּד אֲבַד מִמֶּךָ. "וַיַּעֲבֵר מְרֹדְכִי", אָמַר רַב, שְׁהַעֲבִיר יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח בְּתַעֲנִית.

19. אוצר המדרשים - אייזנשטיין - עמוד נא ד"ה פרשה ד' א'

- לדעת מה זה, שלחה לו הכי שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה. - וצומו עלי שלשה עשר ארבעה עשר וחמשה עשר שבניסן, אמר לה מרדכי והרי יום שלישי הוא של פסח? אמרה לו צדיק שבישראל, אם אין ישראל למה לו פסח. - לילה ויום, לקבל תענית מבעוד יום. - וכאשר אבדתי אבדתי, כשם שאבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך. - ויעבור מרדכי שהעביר יום טוב ראשון של פסח בתענית.

20. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קלט עמוד ב

מִשָּׁה מִן הַתּוֹרָה מִנִּין? ^(בראשית ה) "בְּשֶׁגֶם הוּא בְּשָׂר". הָמֶן מִן הַתּוֹרָה מִנִּין? ^(שם א) "הָמֶן הָעֵץ". אֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מִנִּין? ^(דברים ה) "וְאֵנְכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר". מְרֹדְכִי מִן הַתּוֹרָה מִנִּין? דְּכַתִּיב, ^(שמות ז) "מֶרְדֹּרֵךְ". וּמִתְרַגְּמִינָן, מִיָּרָא דְכִיָּא:

21. רש"י מסכת חולין דף קלט עמוד ב

ועוד זה שאלו ממנו - מנין למשה רמז קודם שבא שסופו לבא. בשגם הוא - בשגם בגימטריא כמו משה וכתוב שם והיו ימיו מאה ועשרים שנה וכך היו ימי חיי משה כלומר עתיד לבא בשגם משה מן הנולדים וכן ימיו. מנין - למעשה המן. המן העץ - יתלה על העץ. למעשה אסתר - הסתר אסתר בימי אסתר יהיה הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות. מנין - לגדולת מרדכי. מר דרור - וקרי ליה ראש לבשמים לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה.

22. בראשית פרק ו פסוק ג

ולאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה :

23. בראשית פרק ג פסוק יא

ולאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המן העץ אשר צויתיד לבלתי אכל ממנו אכלת :

24. דברים פרק לא פסוק יח

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים :

שמות פרק ל פסוק כג

ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים :

25. אונקלוס שמות פרק ל פסוק כג

(כג) ואת סב לך בוסמין רישא מירא דכיא מתקל ממש מאה וקנמן בשם פלגותיה מתקל מאתן וחמשין וקני בוסמא מתקל מאתן וחמשין :

26. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד א

והיינו דתנן, "פתיחה על הקנין" - "פתיחה" זה מרדכי, למה נקרא שמו "פתיחה"? שפותח דברים ודורשן, ויודע בשבעים לשון.

27. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יב עמוד א

ותרא אתו כי טוב הוא" (שמות ב). תניא, רבי מאיר אומר, "טוב" שמו. רבי יהודה אומר, "טובה" שמו.

28. אסתר פרק ב

(ז) ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דדו כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת :

29. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

ממוכן זה המן. ולמה נקרא שמו ממוכן - שמוכן לפורענות.

30. ספר יערות דבש חלק שני - דרוש ב

אבל הענין מובן, כי פירש"י [במדבר יט, יט] מוסבת שם, כי הגויים היו קורים לעריהם ע"ש עכו"ם, וכשכבשום ישראל, הסבו שמם לשמות אחרים, וזהו היה ג"כ עטרות ודיבון, כי מקודם היה שמם מלבשתא ומכללתא והם שמות עכו"ם, וכשנכשו בידי ישראל הסבו שמם עטרות ודיבון, וזוהיא כוונת הגמרא, דסלקא דעתא דהך תרגום לא ליקרי, דאיך יהיה נקרא ויזכירו שם עכו"ם, ולכך אמרו דמכל מקום חייב לקרותו, דכיון דנקבע בתרגום, ש"מ דקבלה בידם דשמות הללו יש צד להזכירם, ויש בהם חלק מה מקדושה, וזוהיא אמת לאמיתה: וזוהיא השאלה גם כן המן מהתורה מנין, אנה נזכר שם זה עכו"ם בתורה עד שמותר להזכירו בשם, ועל זה השיב המן העץ, כי הוא נאחז בעץ הדעת טוב ורע, וזה המן העץ וגו', ולכך היותו טוב ורע, מותר לקרותו כנ"ל :

31. תלמוד בבלי מסכת כריתות דף ו עמוד ב

אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, כל תענית שאין בה מפושעי ישראל, אינה תענית, שהרי חלבנה - ריחה רע, ומנאה הכתוב בין סמני הקטרת, אביי אמר, מהכא, (עמוס ט) "ואגודתו על ארץ יסדה" :

32. תיקוני זהר דף נז/ב

ואיהי יום הכפורים, וכד אתקשטת קדמיה בלבושין שפירין דאינון לבושי כפרה, אתקריאת ציץ דיליה, מצנפת דיליה, אבנט דיליה, איהי כלילא מארבע בגדי לבן מסטרא דימינא, ומארבע בגדי זהב מסטרא דשמאלא, בההוא זמנא דאתקשטת באלין לבושין דכפרה אתמר בה (אסתר ה א) ותלבש אסתר מלכות, ובהון עאלת לפני ולפנים, הדא הוא דכתיב (שם) ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית, ובהון נשאה חן בעיניו, ורזא דמלה וראייתה לזכור ברית עולם (בראשית ט טז), ומיד אדניי שמעה אדניי סלחה אדניי הקשיבה ועשה אל תאחר (דניאל ט יט) : פורים אתקריאת על שם יום הכפורים,

דַּעֲתִידִין לְאַתְעֲנָא בֵּיהּ, וְלִשְׁנוּיֵי לִיהּ מְעַנּוּי לְעֲנָג, וּמַה דְּאִיהִי שְׁכִינְתָּא אֲסוּר בֵּיהּ נְעִילַת
הַסַּנְדֵּל, בְּהֵהוּא זְמַנָּא אֲתִמַּר בָּהּ (שִׁיר ז ב) מַה יָּפוּ פְּעַמֵּיךְ בְּנַעֲלִים בֵּת נְדִיב, וְעֲנוּגָא וְחֻדְוָה
וְכַמָּה טְבִין מְזוּמְנִין לְגַבְהָ, וְדָא יְהֵא בְּזַמְנָא דְּפּוֹרְקָנָא בְּעַגְלָא :

33. אסתר פרק ג

(ב) וְכָל עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ פְּרָעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהֶמֶן כִּי כֹן צָוָה לוֹ הַמֶּלֶךְ
וּמְרַדְכֵי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה :

34. רש"י אסתר פרק ג פסוק ב

כרעים ומשתחוים - שעשה עצמו אלוה לפיכך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה :

35. ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים (בובר) פרשה א ד"ה כתיב ויבז בעיניו

מה עשה אותו רשע, הלך ועשה לו צלם מרוקם בבגדו, כנגד לבו, והיו משתחוים לו, וכל
מי שהיה משתחוה לו היה משתחוה לע"ז, ראהו מרדכי ולא קבל עליו לעבוד ע"ז,
שנאמר ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, וראה המן שאין מרדכי משתחוה לו, ונתמלא
עליו חימה, אמר היך היהודים שונאים אבותי מעולם, אומר למלך ויאבדם מן העולם.

36. ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים (בובר) פרשה ג ד"ה ומרדכי לא יכרע

ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. אמר לו הוי יודע שאתה מפילנו בחרב, מה ראית
שאתה מבטל (קילוותו) [קלווסין] של מלך, א"ל שאני יהודי, א"ל והלא מצינו שאבותיך
השתחוו לאבותינו, שנאמר וישתחוו ארצה שבע פעמים (בראשית לג ג), א"ל בנימין
אבי במעי אמו היה ולא השתחוה, ואני בן בנו, שנאמר איש מיני /ימיני/, וכשם שלא
כרע אבי, כך לא אכרע לך, לכך נאמר ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה.

37. ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים (בובר) פרשה ו ד"ה ד"א איש יהודי

ד"א איש יהודי. למה נקרא איש יהודי, א"ר יוסי בשעה שעשה אחשורוש את המשתה,
כנסו כל היהודים עמהם, ואכלו תבשילי גוים, שנאמר ובמלאת הימים האלה עשה
המלך וגו', ומרדכי לא אכל עמהם ולא שתה, לכך נקרא איש יהודי.